

Skreven av Fredric Jonsson
Fastställd av Fredric Jonsson
Fastställd den 040302
Reviderad av
Reviderad den

Kommunens ansvar för olycksförloppsutredningar

Bakgrund

Den 1/1 2004 ersatte lagen om skydd mot olyckor (LSO) den gamla räddningstjänstlagen. En av nyheterna i lagen är ett krav på kommunerna att genomföra en olycksförloppsutredning efter varje olycka som föranlett räddningsinsats. Eftersom den nya lagen ålägger kommunerna att formulera handlingsprogram för sin verksamhet till skydd mot olyckor i termer av verksamhetsmål är tanken är att olycksförloppsutredningarna skall ses som ett naturligt steg i uppföljningen och utvärderingen av handlingsprogrammet. Systemet kan liknas processinriktat kvalitetsarbete. Nedan redovisas de paragrafer i lagen och förordningen som reglerar olycksförloppsundersökningar.

LSO Kap 3

10 § När en räddningsinsats är avslutad skall kommunen se till att den olycka som föranlett insatsen blir undersökt. Undersökningen skall i skälig omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts.

Den som utför en undersökning enligt första stycket har rätt att få tillträde till olycksplatsen. Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs.

FSO Kap 3

7 § Upptäcks i samband med räddningstjänst, sotning, brandskyddskontroll, tillsyn eller undersökning av en olycka enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor en brist eller ett missförhållande som kan leda till en annan olycka än brand, skall räddningsledaren eller den som utför sotning eller brandskyddskontroll, förrättar tillsyn eller undersökning av olyckor underrätta den ansvariga myndigheten om förhållandet.

8 § En kommun skall biträda vid utredning som polismyndigheten eller någon annan myndighet gör med anledning av en olycka vid vilken kommunen skall ansvara för räddningstjänsten eller med anledning av ett tillbud till en sådan olycka.

I propositionen till lagstiftningen skriver regeringen följande angående konsekvenserna av den nya uppgiften:

Det är viktigt att notera att genom uppföljning och utvärdering av en räddningsinsats kan dess effektivitet bedömas vilket är viktigt för en kommuns planering och resursanvändning. Vidare anser regeringen att de resurser som avsätts för att genomföra de aktuella undersökningarna skall vara rimliga vilket innebär att insatsen skall dokumenteras och analyseras utifrån hur komplex den varit.

I den mån kommunen kan ta del av andra undersökningar kan kommunens arbete på detta sätt underlättas och samordnas med andra utredningar. //Sammantaget anser regeringen att den nya lagstiftningen kommer att medföra en väsentligt ökad effektivitet i det förebyggande arbetet i kommunerna. Att genomföra undersökningar av olyckor kan medföra vissa nya kostnaderna.(författarens understrykning) Å andra sidan uppnås en ökad flexibilitet i planering och användning av resurser bl.a. genom en mer behovsanpassad tillsynsverksamhet.

Kravet på kommunerna att genomföra olycksförloppsutredningar träder i kraft den 1/7 2004.

Vad skall undersökas?

Olycksförloppsutredningarna skall alltså vara ett underlag för såväl planeringen av kommunens förebyggande arbete som för planeringen av räddningsinsatser. I stort kan utredningarna delas in i tre huvudbeståndsdelar:

- Orsaksutredning. Vad orsakade olyckan? Bakomliggande faktorer?
- Förloppsutredning. Hur spred sig branden? Fungerade krockkuddar och bälten? Hur reagerade personerna? När startade branden? Etc.
- Insatsutvärdering. Hur såg den enskildes egen insats ut? Vem larmade? Hur genomfördes räddningsinsatsen? Var detta enligt uppsatta mål för verksamheten? Vad kan förbättras?

Utredningarna i varje enskilt fall är en källa till kunskap och dess innehåll bör kommuniceras. Det är dock ofta praktiskt omöjligt att ta del av hundratals utredningar varje år, redan försöksverksamheten med brandutredningar i 14 fall har visat på svårigheter att sprida informationen. Det är därför av största vikt att utredningarna dokumenteras på ett sådant sätt att det går att göra statistik. Sammanställningar tillsammans med ett fåtal enskilda utredningar bedöms vara det som planeringen av förebyggande- samt räddningstjänstverksamhet kan baseras på.

Befintlig utredningsverksamhet

Redan idag sker dock en del utredningar efter inträffade olyckor och bränder:

- Polisen genomför brandplatsundersökning för att utröna om brott har begåtts. Där brandorsaken uppenbart inte är en brottslig handling finns inget krav på polisutredning. Utredningarna omfattas av förundersökningssekrettes.
- Räddningstjänsten genomför på försök utredningar efter inträffade bränder i samarbete med Statens Räddningsverk. Verksamheten omfattar 14 utredningar om året och utförs av två utbildade brandutredare. Utredningarna genomförs ofta i samverkan med polisens brandplatsutredningar. Efter viss komplettering bedöms dessa utredningar uppfylla kravet på olycksförloppsutredningar. Noteras skall dock att försöksverksamheten är långt från heltäckande.
- Polisen genomför brottsutredningar efter trafikolyckor för att kartlägga ansvarsförhållandet. Utredningarna omfattas av förundersökningssekrettes. Dessa utredningar bedöms kunna klargöra orsaken till olyckan, dock kan materialet inte

användas förrän förundersökningssekretessen är släppt (normalt sett när åtal har väckts eller när ärendet lagts ned). Dessa utredningar måste kompletteras med undersökning om olycksförloppet och räddningsinsatsen.

- Vägverket genomför utredningar efter samtliga dödsolyckor i vägtrafiken på de vägar där Vägverket är väghållare. Dessa utredningar bedöms tillsammans med en utvärdering av räddningsinsatsen att fylla behovet.
- Banverket och järnvägsinspektionen genomför egna utredningar vid inträffade järnvägsolyckor. Dessa utredningar bedöms med en komplettering av utvärdering av räddningsinsatsen att uppfylla behovet.
- Arbetsmiljöverket genomför utredningar vid arbetsplatsolyckor. Dessa utredningar bedöms med en komplettering av utvärdering av räddningsinsatsen att uppfylla behovet.
- Statens Haverikommission genomför utredningar efter omfattande olyckor samt i vissa specifika fall, bl a vid flygolyckor/tillbud. Sådana utredningar genomförs så sällan i varje enskild kommun att de vid planeringen inför olycksförloppsutredningar inte skall beaktas.
- Räddningstjänsten fyller i insatsrapport efter varje räddningsinsats. Verksamheten fungerar bra och är heltäckande. Uppgifterna kommer från ansvarigt befäl och är dock ofta, för ändamålet olycksförloppsutredning, alldeles för dåliga. Med utbildningsinsatser och tydliga instruktioner kan dock bristen rättas till. Sammantaget bedöms insatsrapporterna kunna utgöra grunden i kommunens olycksförloppsutredning.

Praktiskt undersökningsarbete

Praktiska erfarenheter från försöksverksamheten med brandutredningar visar tydligt på att underlag till utredningar bör inhämtas så nära insatsen i tid som möjligt. Väsentliga uppgifter tenderar att försvinna från olycksplatsen ”med exponentiell” hastighet, en sanning som varje utredare är väl förtrogen med. Andra länders system för utredningar bygger på att man samlar så mycket uppgifter som möjligt i ett tidigt skede. I vissa fall kan en sådan omedelbar insamling av data behöva kompletteras med fördjupad insamling, bl a genom olycksplatsundersökning, dagen eller dagarna efter olyckan. Det ligger i sakens natur att de som genomför utredningar, särskilt fördjupade sådana, måste kunna lägga undan annat arbete till förmån för utredningsuppdraget. Vidare bör den som genomför utredningen vara duktig på att kunna dra slutsatser om vilka faktorer som är intressanta både det förebyggande och operativa arbetet. Dessutom skall denne kunna formulera sig väl i skrift.

Omfattning och förslag till ambitionsnivå

I Jönköpings kommun inträffar varje år omkring 350 bränder och 350 olyckor som föranleder räddningsinsats. Händelserna fördelar sig enligt följande:

- 175 brand i byggnad, varav cirka 10 storskador och 1 dödsbrand
- 175 brand ej i byggnad, varav 10 skogsbränder och 55 fordonsbränder
- 150 trafikolyckor, varav 20 med svåra skador och 5 dödsfall

- 5 drunkningstillbud, varav 1 med dödlig utgång
- 5 andra spektakulära händelser (ras, fastklämda personer etc)
- 40 utsläpp av farligt ämne (>50 liter), varav 5 med mer allvariga miljökonsekvenser

Jag föreslår att man delar upp utredningarna i tre nivåer:

- Nivå 1, enkel datainsamling och ifyllnad av insatsrapport
- Nivå 2, utredning med särskild rapport
- Nivå 3 fördjupad utredning (typ brandutredning)

Nivå 1 borde omfatta alla 700 händelser förutom de som ligger på nivå 2 och 3. I dag 700 händelser totalt. Med nytt system 320.

Nivå 2 bör omfatta följande händelser:

• Alla brand i byggnad	164
• Alla fordonsbränder	55
• Alla skogsbränder	10
• Alla trafikolyckor med skadade	115
• Alla utsläpp av farligt ämne (>50 liter)	35
• Alla drunkningstillbud	4
• Totalt	380

Nivå 3 bör omfatta:

• Alla dödsbränder och storskador (>1 miljon)	11
• Övriga intressanta byggnadsbränder	10
• Större skogsbränder	<1
• Dödsolyckor i trafiken	5
• Drunkningar	1
• Övriga dödsolyckor	1
• Händelser med betydande miljöskada	5
• Totalt	37

Förslag till organisation

- Nivå 1 genomförs av ansvarigt befäl, denne ansvarar för uppgifterna och det hela avrapporteras i insatsrapporten.
- Nivå 2 genomförs av den som lett insatsen i operativ komponent och/eller resursbefäl (BI i svart rock t ex) på plats. RL ansvarar för att rapporten upprättas om annat inte överenskommes med resursbefäl. Stabspersonal kan redan under insatsen samla in information/dokumentera.
- Nivå 3 genomförs av särskild utredare. För bränder svarar utbildad brandutredare. För dödsolyckor i trafiken sker samverkan med Vägverkets haveriutredare, räddningstjänstens funktionsansvarige för trafikolyckor ansvarar för samverkan. För miljöolyckor sker samverkan med miljökontoret. Brandutredarna skulle kunna vara de som representerar kommunen även i andra olyckor än brand.

Resursbehov/Konsekvenser

NIVÅ 1

Ingen skillnad mot dagens system

NIVÅ 2

Belastningen för insatsledarna blir cirka en utredning per jourpass. Tidsåtgång på plats bedöms till cirka 30 minuter och avrapportering 30 minuter i normalfallet. Denna tid ersätter delvis tid för ifyllande av dagens insatsrapport. Tiden på plats kan ofta samordnas med väntan på försäkringsbolag/bärgare/kontaktman. Sammantaget torde uppgiften inte leda till en särskilt stor ökad arbetsbelastning i jämförelse med nuläget.

En viss ökad belastning för statistksamordnaren i det löpande arbetet kan förväntas. Punktvis ökad belastning för framtagande av system samt utbildning under våren.

NIVÅ 3

Ett system för att säkerställa att sådant arbete kommer igång direkt vid större händelser bör inrättas. Resursen skulle kunna samordnas med länet och bestå av en beredskap för utbildade brandutredare. En sådan beredskap skulle dock inte behöva aktiveras mer än uppskattningsvis en gång per månad. Eventuellt kan en liknande ”tillikauppgift” som finns för RCB funktionen tillämpas, förutsättningar för detta måste dock utredas ytterligare.

En fördubbling av arbetet med utredningar mot dagens system med brandutredningar bedöms bli följd. Befintliga system för brandutredning, metodik samt rapportering kan användas.

Fredric Jonsson
Brandingenjör